2019

POMEN PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA ZA ODPRTI JAVNI PROSTOR

S POUDARKOM NA ZELENIH POVRŠINAH

doc. dr. Alma Zavodnik Lamovšek

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo

O VSEBINI…

- Javni prostor in prostorsko načrtovanje
- Problemska izhodišča
- Zelene površine in zeleni sistemi
- Načrtovanje zelenih površin
- Ključni elementi načrtovanja zelenih površin (dobre prakse)
- Zaključek – kako naprej

ODPRTI JAVNI PROSTOR

„Dostopen vsem pod enakimi pogoji ne glede na spol, raso, starost ali socialni status in je ne glede na lastništvo v korist vseh.“

(IPoP, 2019, Vertelj Nared, 2013, Parkinson, 2009, Madanipour, 2012, idr.)

NAMEN PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA

- **načrtovanje in zagotavljanje trajnostnih življenjskih prostorov z uravnoteženimi:**
  - **socialnimi potrebami prebivalstva,**
  - **razvojnimi potrebami/pritiski gospodarstva in**
  - **varovanjem okolja**

Koliko pozornosti je namenjeno odprtim (javnim) prostorom, vključno z zelenimi površinami?

IMAMO V MESTIH PROBLEM?

„Investicijski urbanizem“

(Goldman, 2010)

- komercializacija mestnega prostora
- privatizacija skupnega prostora
- zmanjševanje javnega prostora

Koristi zelenih površin

- družbene (zdravje človeka in skupnosti, kakovost bivalnega okolja, povezanost človeka z naravo, dejavnosti na prostem, doživljanje prostora, vizualno ugodje, povezuje skupnost…)
- okoljske (ohranjanje narave, ekosistemske storitve, ohranjanje biodiverzitete, izboljšanje kakovosti zraka, zmanjšanje hrupa, preprečuje pregrevanje zraka,…)
- ekonomske (uporabna vrednost, višja vrednost nepremičnin, večja privlačnost prostora za razvoj različnih dejavnosti vključno s turizmom,…)

OD ZELENIH POVRŠIN …

- **površine za igro, sprostitev in počitek** (mestni parki, zabaviščni parki, otroška igrišča, večje zelenice, mestni gozdovi, obvodne, retenzijske površine, ekotopi, tematski parki, ipd.)
- **športne in rekreacijske površine** (športni parki in igrišča, športno-rekreativni centri in s športnimi napravami opremljene zelene površine)
- **površine z omejeno rabo** (zoološki in botanični vrtovi, arboretumi, pokopališča, drevesnice, spominski parki, funkcionalne zelene površine okoli šol, bolnic in drugih javnih ustanov, stanovanjskih blokov ipd.)

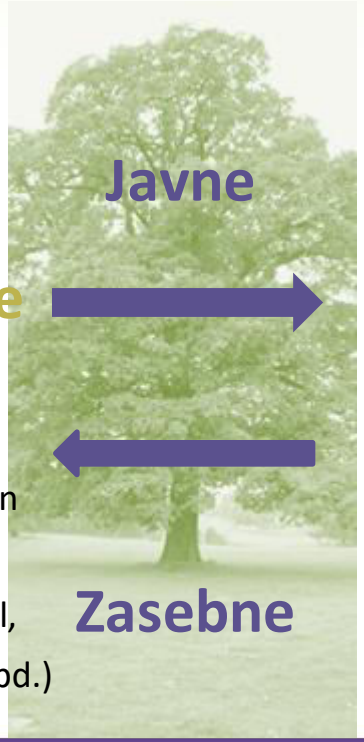

- **komunalne zelenice** (zeleni delilni pasovi cest ali ob cestah, robno zelenje okoli večjih zazidalnih con, varovalne / tamponske cone)
- **zasebne površine** (okrasni/reprezentančni vrtovi in ureditve, zelenice, vrtovi, atriji)
- **površine za vrtičkarstvo** (najete ali sposojene, za lastne potrebe)
- **posamezne rastline** (posebej drevesa, drevoredi)

… DO ZELENIH SISTEMOV

- sistem zelenih površin in peš poti naj bo **čim bolj povezan in neprekinjen**
- vodi naj do območij za pešce v mestnem središču in do zelene okolice; povezuje naj zlasti šolske, športne in zabaviščne cone
- vključuje naj reke in potoke (linijske poteze), ki tečejo skozi mesto, pa tudi raznovrstne biotske habitate (manjše gozdove, vrtače, mrtvice, močvirja, naravno skalovje, ipd.)
- kmetijske in gozdne površine so del zelenega sistema

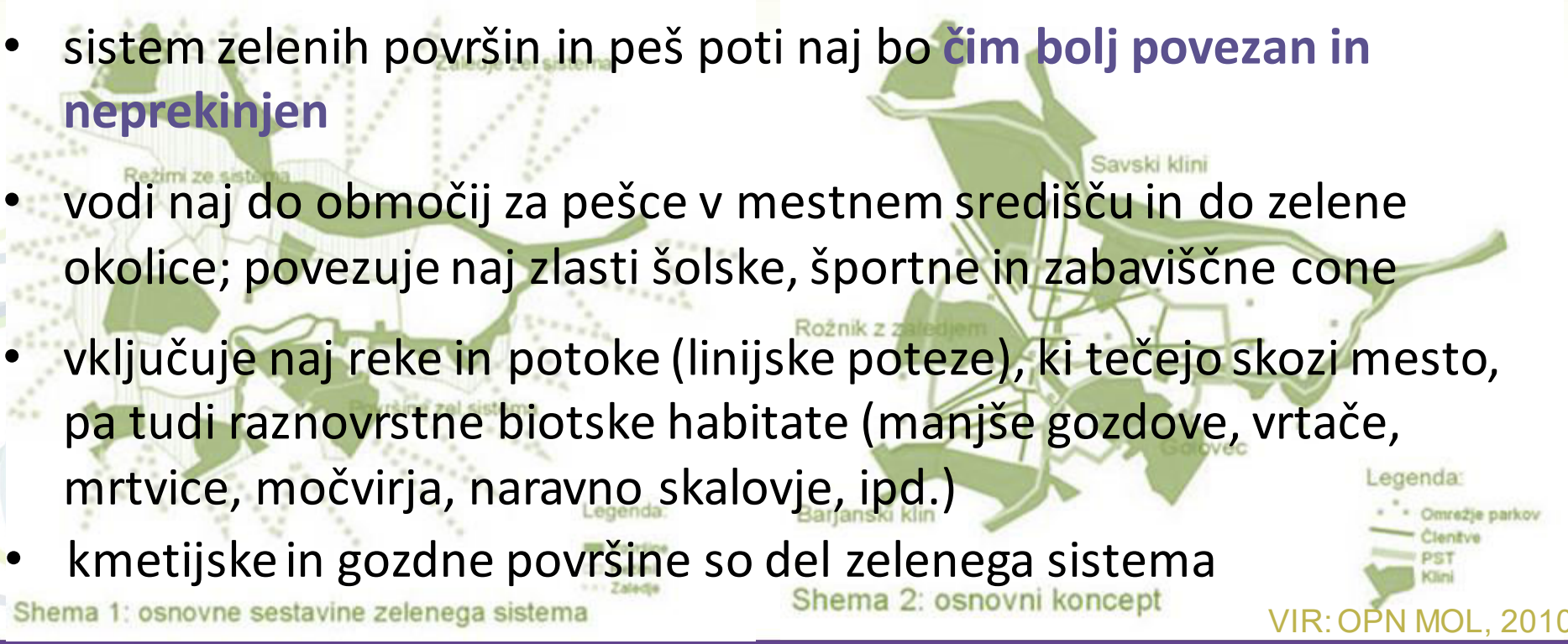

VIR: OPN MOL, 2010

NAČRTOVANJE ZELENIH POVRŠIN

- 21 stoletje (mesta se širijo, podnebne spremembe, demografske spremembe, preobrazba v trajnostno in IKT družbo)
- govori se o zeleni in modri infrastrukturi (zelene površine imajo več funkcij in prinašajo pomembne koristi kot npr.: preprečujejo poplave, pregrevanje, onesnaženost zraka)
- varstveno in razvojno načrtovanje večfunkcijskih zelenih površin
- poudarjen je pomen strateškega, dolgoročnega planiranja
- pomen zelenih površin v urbanem okolju se povečuje
- dodaja se pomen tehničnih rešitev
- poudarja se pomen povezave različnih faz urejanja (planiranje, raba, vzdrževanje in prenove) in vidikov urejanja (družbeni, okoljski, ekonomski)
- pomembne so vse površine (način rabe in režimi urejanja se nanašajo na javne in zasebne površine)

STRATEŠKO NAČRTOVANJE ZELENIH POVRŠIN

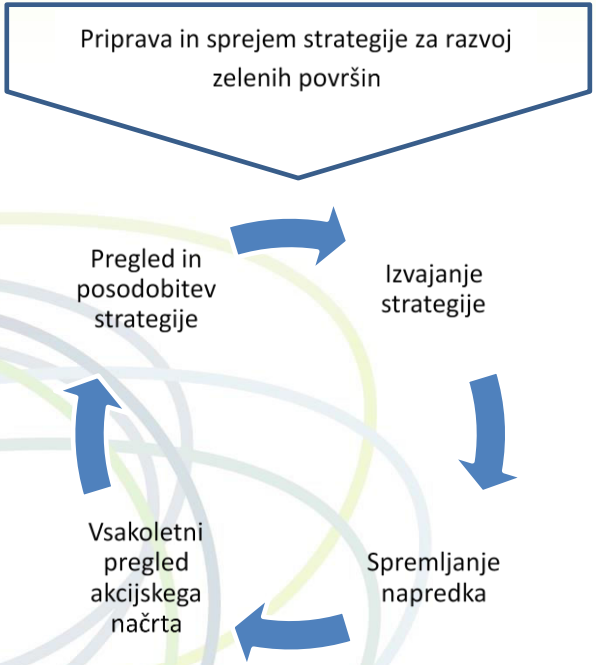

Prirejeno po: Open Space Strategies, 2009

„V grajenem okolju je v procesu odločanja načrtovanje ključnega pomena:

- na strateški ravni, ustvarja vizijo krajev,
- na podrobnejši ravni prikazuje, kako kraji delujejo in izgledajo.

Dobro načrtovanje ni samo po sebi umevno, temveč se je zanj treba zavzemati in vanj vlagati trudi.

Povzeto po: Good design: the fundeamentals, CABE, 2009

PRIMERI DOBRIH PRAKS

	Primeri strateških dokumentov na ravni mesta	Cilji, povezani z razvojem odprtega javnega prostora* * (da/ne)	Načrt izvajanja in spremljanja stanja (da/ne)
Ljubljana*	• Vizija 2025 (2007) Trajnostna urbana strategija Mestne občine Ljubljana 2014–2020 (TUS-StrMOL2015) • Občinski prostorski načrt Mestne občine Ljubljana – strateški del (OPN MOL, 2010)	da	da
Dunaj	• STEP 2025 (2014) • STEP 2025 (2015): Thematic Concept: Green and Open Space	da	da
London	• The London Plan (2016) • Green Infrastructure and Open Environments: The all London Green Grid (2012)	da	da
Stockholm*	• Stockholm City Plan (2018) • The Walkable City (2010) • Open Spaces Strategies.(2009)	da	da

* Mesto se ponaša z naslovom Zelena prestolnica Evrope
** Cilji praviloma vključujejo vse vidike razvoja odprtega javnega prostora (družbenega, okoljskega in ekonomskega).

OD STRATEŠKEGA K IZVEDBENEMU PLANIRANJU

Primer: London

Planning policy framework

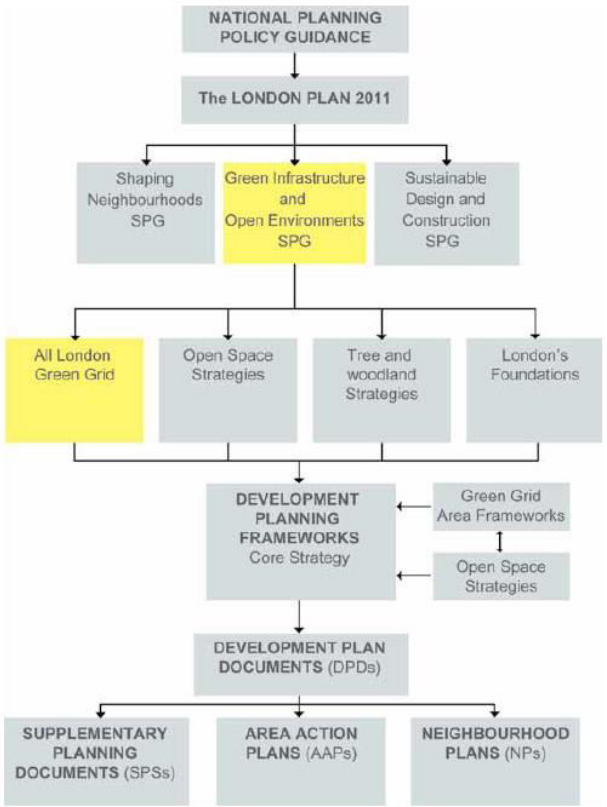

Figure 3: Accessible open space

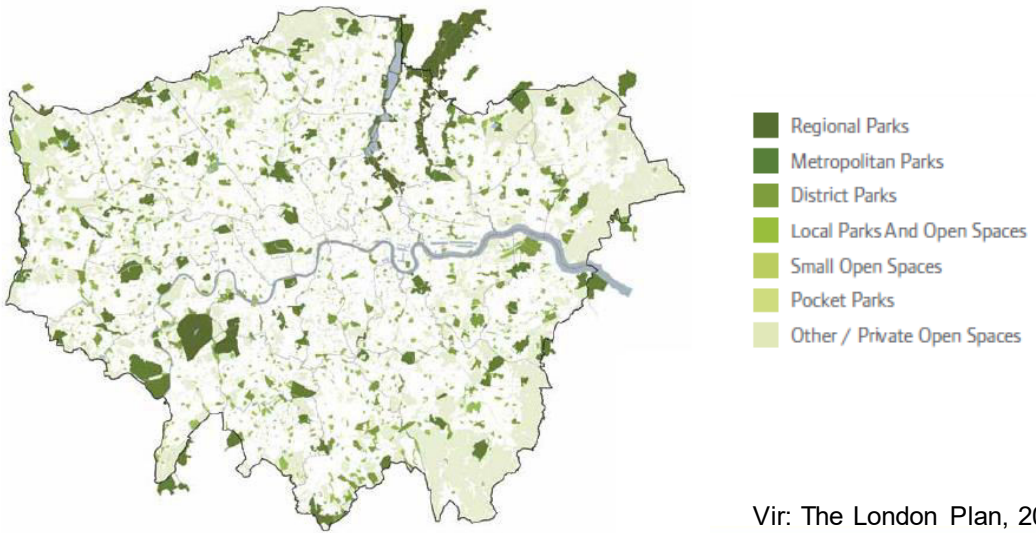

Vir: The London Plan, 2011

OD VIZIJE DO NAČRTA UREJANJA POSAMEZNEGA TIPA ZELENIH POVRŠIN

- Vizija je spoj fizičnih in finančnih dejstev ter številnih idej
- Je sinergija med:
  - tistim kar želimo
  - načinom kako lahko to dosežemo
  - vključevanjem uporabnikov
  - prevzemanjem odgovornosti
  - razpoložljivimi sredstvi

„Urbanistično načrtovanje je namenjeno ustvarjanju prostorskih vizij in ne oblikovanju izložbenih oken na prodajalnah.”

Povzeto po: Good design: the fundeamentals, CABE, 2009

Primer: Dunaj

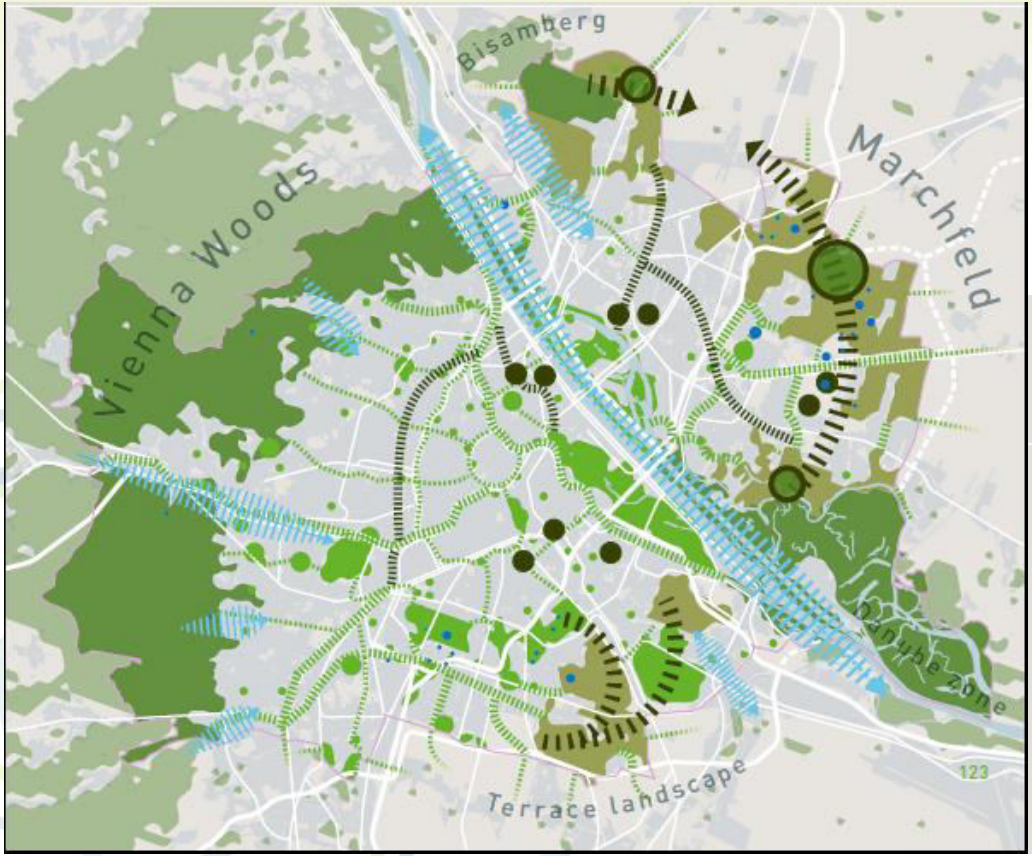

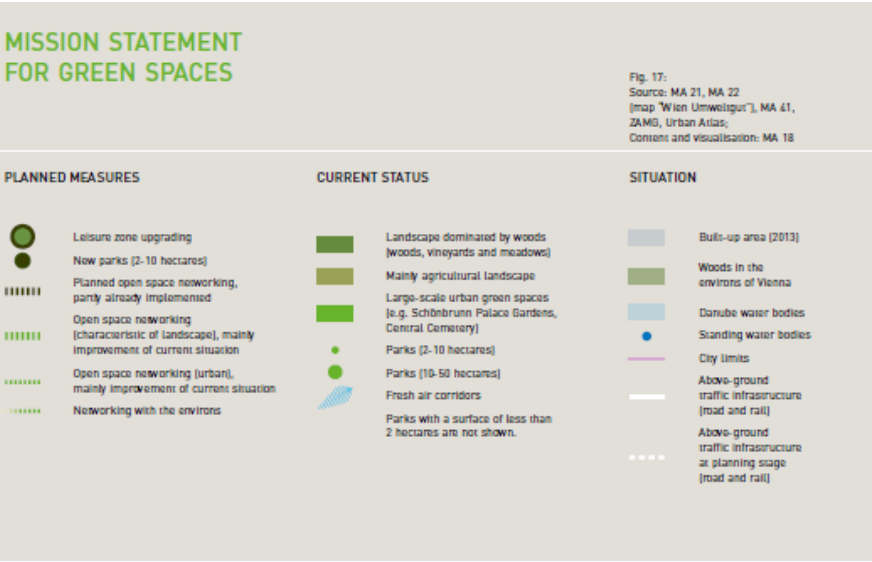

4.4. THE 12 OPEN SPACE TYPES

Overview: linear, wide, rural and urban open spaces

urban open spaces

rural open spaces

linear open spaces

- 01 Lively streetscapes and pedestrian zones ▸ page 50
- 02 Greened streets ▸ page 52
- 03 Streets with adjacent green spaces ▸ page 54
- 04 Green axes ▸ page 56
- 05 Green ways ▸ page 58
- 06 Green corridors ▸ page 60

wide open spaces

- 07 Open spaces with restricted access ▸ page 62
- 08 Semi-public green spaces ▸ page 64
- 09 Parks ▸ page 66
- 10 Multi-purpose land ▸ page 68
- 11 Modul green space ▸ page 70
- 12 Protected areas ▸ page 72

4.4.3. Type 03 Streets with adjacent green spaces

PROFILE

Description Spacious, often historic street spaces, usually characterised strongly by motorised individual traffic. Adjacent green spaces promote their amenity quality and ecological functions and are responsible for the character and openness of the city.

Examples Ringstraße, Winarskystraße

Functions
- Functions for everyday life and recreation (connections for pedestrians and cyclists, resting, encounter, communication and consumption)
- Potential functions for the structuring of the urban fabric (urbanistic networking)
- Potential functions for ecosystem services (urban climate and air quality)
- Potential selective functions for nature conservation

Strategies Ensuring the passability for non-motorised traffic, improving amenity quality

Tasks Preserving the adjacent green spaces, improving the amenity quality and connecting function for pedestrians and cyclists

OD GLOBALNEGA K LOKALNEMU

Primer: Stockholm

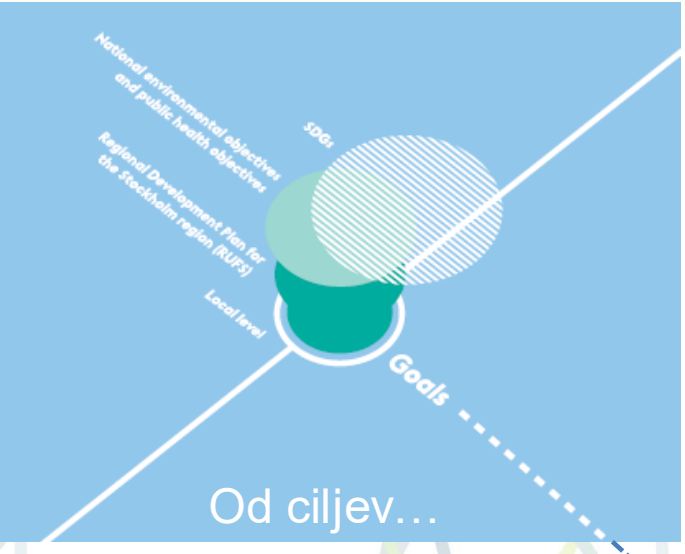

Od ciljev…

… k viziji in …

… izvedbi.

Primer: Stockholm

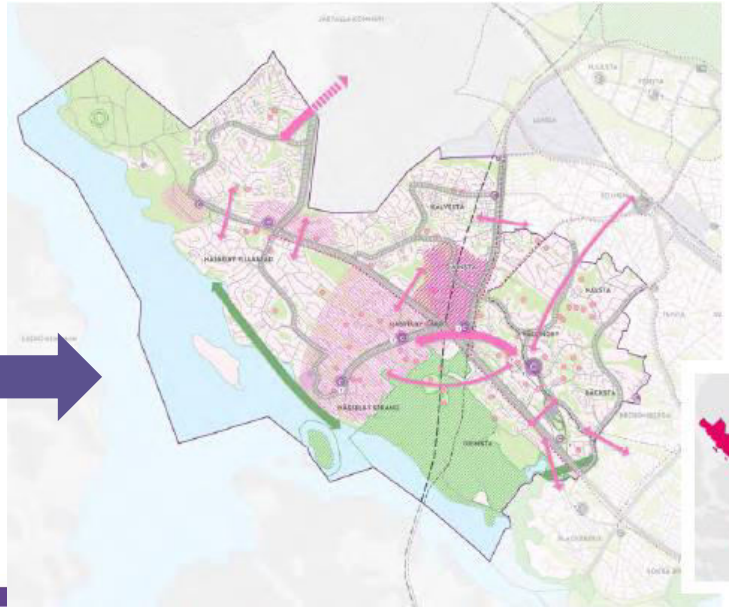

Vir: Stockholm City Plan, 2018

KONTINUITETA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA - primer Ljubljana

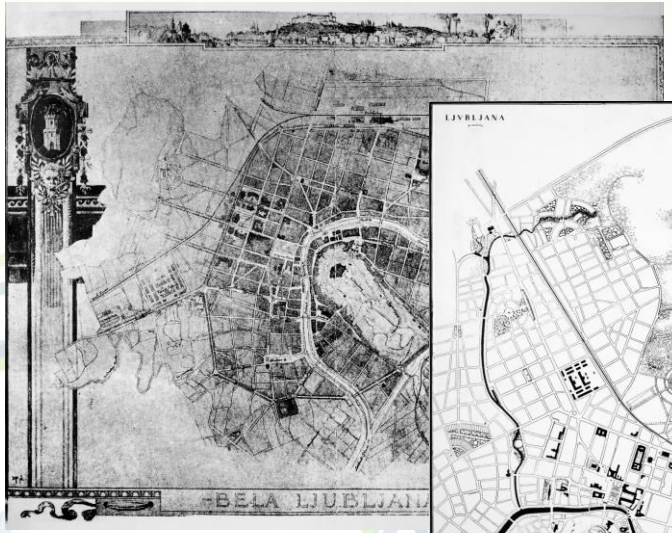

Max Fabiani, 1896

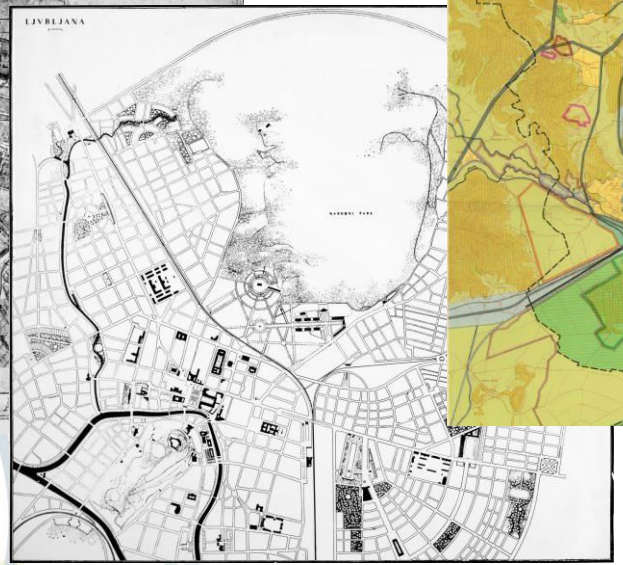

Jože Plečnik, 1935

General Plan of Urban Development of Ljubljana, 1966

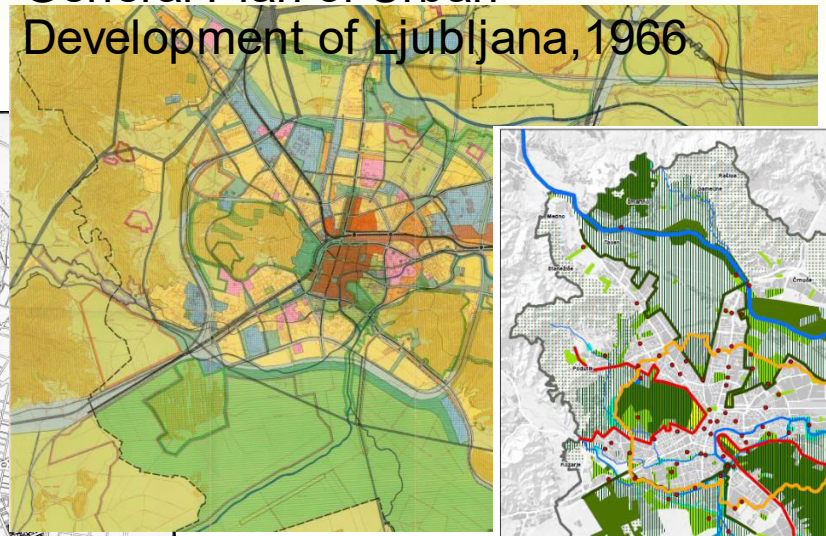

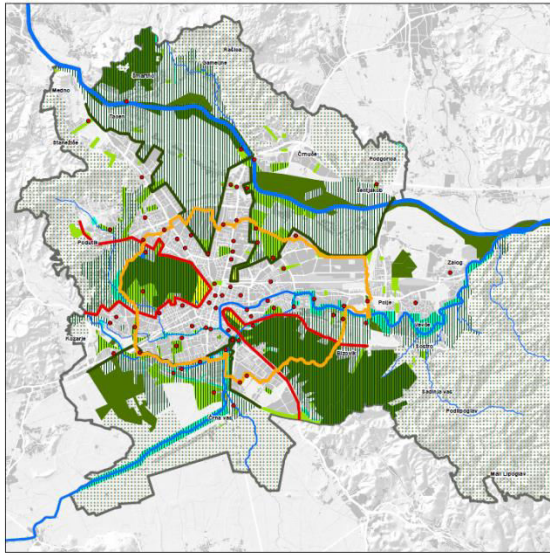

Ljubljana Vision 2025

Od koncepta do podrobnih ureditev

Koncept zelenih površin

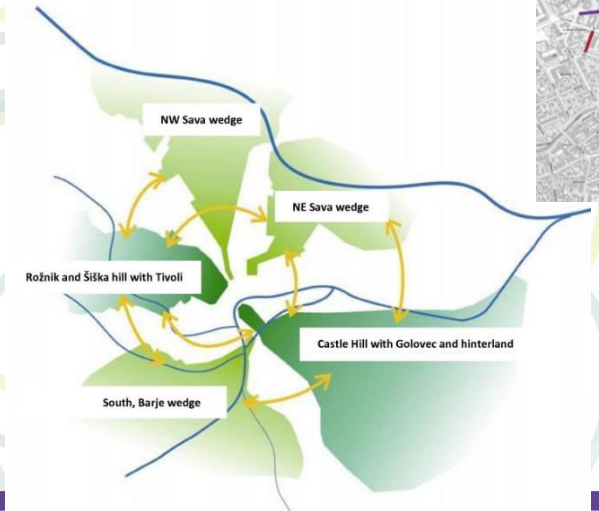

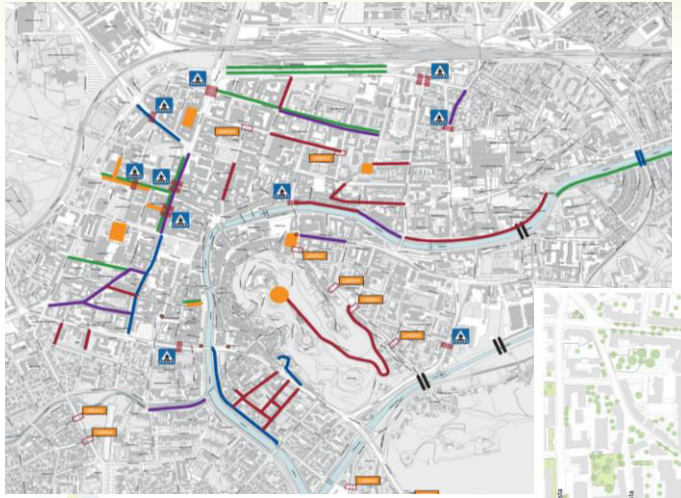

Odprti javni prostor

Podrobna prostorska ureditev - Slovenska cesta

2019

Rakova jelša park

Slovenska cesta

Trnovski pristan

2019

ZAKLJUČEK

- zavedanje pomena strateškega načrtovanja zelenih površin
- celovito, vključujoče, trajnostno načrtovanje:
  - od strateškega k izvedbenemu
  - od globalnega k lokalnemu
  - od vizije do realizacije
- pomembna kontinuitet prostorskega načrtovanja
- strokovne podlage (ustrezne evidence)
- sodelovanje vseh relevantnih deležnikov
- vključevanje in komuniciranje z javnostjo

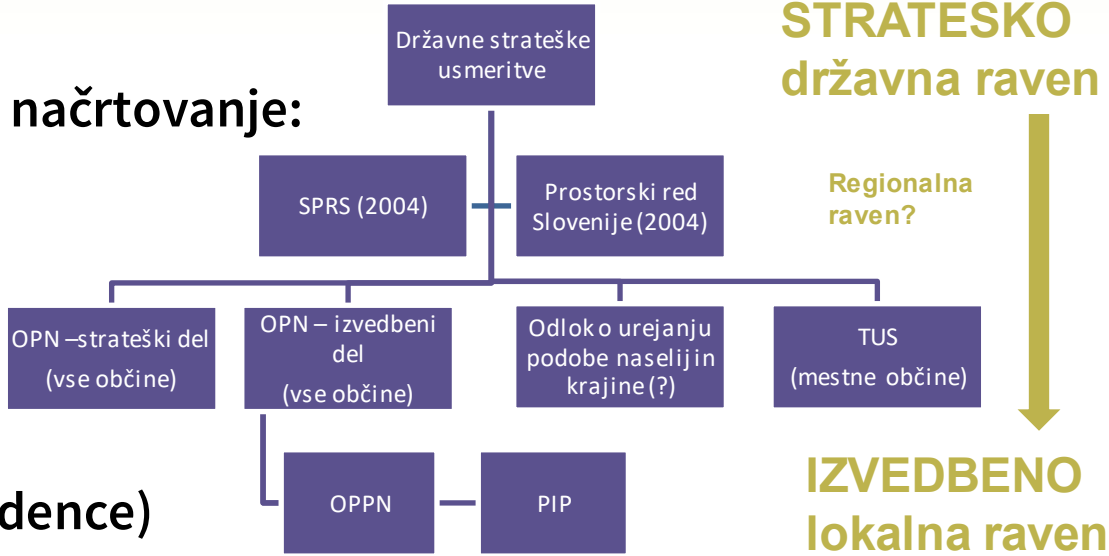

Hvala za pozornost

alma.zavodnik@fgg.uni-lj.si

www.fgg.uni-lj.si

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo